

Rešitve

Samostojni delovni zvezek

Radovednih pet

Družba 4

ROKUS

Klett

I. poglavje:

Jaz in moja družina

TO SEM JAZ

Vsi smo različni

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovori
3. Individualni odgovori
4. »Vsi drugačni – vsi enakopravni«: čeprav smo si med seboj različni po spolu, starosti, sposobnostih ..., so pravice za vse enake.
5. Individualni odgovori

Imamo različne sposobnosti

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovori
3. Individualni odgovori

Imamo različne potrebe in želje

1. Starši, skrbniki
2. Fotografija 1: pitna voda; fotografija 2: ustrezno bivališče
3. Individualni odgovori
4. Želja je čustveno hotenje, da bi nekaj imeli, pridobili. To ne pomeni, da vse, kar si želimo, nujno potrebujemo za življenje. Potreba pa je nekaj, kar nujno potrebujemo, npr. nekaj, od česar je odvisno naše preživetje (hrana ...).

PONOVI

- Samopodoba je predstava, ki jo imamo o sebi.
- Naša samopodoba se oblikuje najprej v družinskem okolju, nato v stikih z okoljem okoli nas (prijatelji, sošolci, podobe znanih ljudi ...).
- Sposobnost je zmožnost opraviti neko delo ali dejavnost.
- Osnovne potrebe so: potreba po hrani, pitni vodi, zraku za dihanje, ustreznem bivališču ...

MOJA DRUŽINA

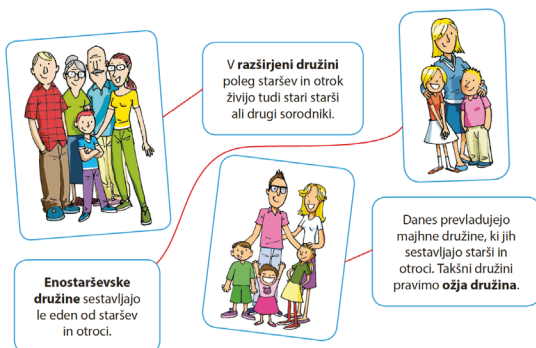
Družina

1. Individualna rešitev
2. Individualni odgovori

Spremembe v družini

1. Do sprememb v družini pride, ko se spremeni število njenih članov – bodisi naraste bodisi upade.
2. Vesele spremembe: prihod otroka (rojstvo, posvojitev ali rejništvo); žalostne spremembe: smrt člana družine (otroka, enega od staršev ali starih staršev), ločitev staršev.

Živimo v različnih družinah

VSAKDANJE ŽIVLJENJE V DRUŽINAH

Kaj povezuje družinske člane?

1. Individualni odgovor
2. Individualni odgovor
3. Individualni odgovor

Vloge v družini

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovor
3. Individualni odgovor

PONOVI

Družina: je skupnost staršev in otrok. Nastane, ko se dvema odraslima (moškemu in ženski) pridruži otrok. Vrste družin: ožja (starši in otroci), enostarševska (eden od staršev in otroci), razširjena (starši, otroci, stari starši)

Spremembe v družinah: so nenehno dogajajo, lahko so vesele (prihod novega člana v družino) ali pa žalostne (družinski član umre, odhod člana družine).

Vloga staršev: skrbijo za razvoj in vzgojo otrok, poskrbijo, da imajo otroci primeren dom, poskrbijo, da imajo otroci varno okolje, v katerem se počutijo sprejeti in ljubljeni, poskrbijo za hrano in oblačila otrok, poskrbijo za ustrezno varstvo otrok ob odsotnosti ...

Vloga otrok: pomagajo staršem po svojih podobnostih in zmožnostih, upoštevajo navodila staršev, pridobivajo znanja in veščine, ki jim omogočajo samostojnost.

II. poglavje:

Živimo v različnih skupnostih

ŽIVLJENJE V DRUŽBI

Družba smo mi vsi

1. Individualni odgovori, npr. skupina prijateljev, sošolci, sotekmovalci v športnem klubu ...
2. Individualni odgovor
3. Z življenjem v skupnostih razvijamo odnose z drugimi ljudmi, kar nam omogoča razvijanje sposobnosti in zadovoljevanje potreb.

»Nastopamo« v različnih vlogah

1. Individualni odgovor

Pravila

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovor
3. Rdeče obarvano: pravila šolskega reda, pravila v prometu, način izobešanja zastave. Zeleno obarvano: pozdravljanje, vikanje, obnašanje na kulturnih prireditvah.
4. Od staršev, skrbnikov in okolja, v katerem živimo.
5. Individualni odgovori

ŠOLSKA SKUPNOST

Šolska skupnost

1. Individualna rešitev
2. Individualna rešitev
3. Individualna rešitev
4. Individualna rešitev

Pravila šolskega reda

1. Individualna rešitev
2. Individualna rešitev
3. Individualna rešitev

Otroški parlament

1. Individualni odgovor
2. Individualni odgovor
3. Individualni odgovor

PONOVI

Vsi ljudje na Zemlji sestavljamo družbo.

Člane posamezne skupnosti povezujejo skupne lastnosti, potrebe in cilji.

Ljudje imamo v življenju različne vloge.

Obnašanje ljudi v različnih skupnostih določajo pravila.

Poznamo napisana in nenapisana pravila.

Pravila lepega vedenja imenujemo bonton.

V pravilih šolskega reda so zapisane dolžnosti in odgovornosti učencev.

PRAVICE, DOLŽNOSTI IN ODGOVORNOSTI

Vsi ljudje imamo enake pravice

1. 1991 a) Individualni odgovor
2. – Nihče ne sme biti podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu kaznovanju ali ravnanju.
 - Pravica do osebne svobode; nikomur se ne sme vzeti prostost, razen v primerih in po postopku, ki ga določa zakon.
 - Spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva v kazenskem in v vseh drugih pravnih postopkih, tudi med odvzemom prostosti in izvrševanjem kazni.
 - Kdor je obdolžen kaznivega ravnanja, velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravomočno sodbo.

Dolžnosti in odgovornosti

1. Vsakdo mora biti pozoren, da svoja dejanja, ki zadevajo tudi druge ljudi, izvaja tako, da ne posega v njihove pravice.

MOJE PRAVICE, DOLŽNOSTI IN ODGOVORNOSTI

Tudi otroci imamo pravice

2. Pravica do življenja, pravica do staršev, pravica do svobodnega gibanja, pravica do izobraževanja, pravica do življenjske ravni, ki ustreza otrokovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, npravstvenemu in družbenemu razvoju, pravica do prostega časa, do igre in razvedrila
...
3. Individualni odgovor

4.

Fotografija 1	Fotografija 2	Fotografija 3	Fotografija 4
Pravica do igre in razvedrila	Pravica do življenja s starši	Pravica do zdravstvene oskrbe	Pravica do izobraževanja
Dolžnosti: upoštevati pravila igre	Dolžnosti: upoštevati navodila staršev	Dolžnosti: upoštevati navodila zdravstvenega osebja	Dolžnosti: upoštevati pravila šolskega reda, izpolnjevanje šolskih obveznosti
Odgovornosti: spoštovati pravico drugih do igre	Odgovornosti: skrbeti za dom v okviru svojih zmožnosti	Odgovornosti: ravnati v skladu z navodili	Odgovornosti: biti prizadeven član šolske skupnosti

5. UNICEF Slovenija je eden od 36 UNICEF-ovih nacionalnih odborov, ki delujejo v gospodarsko bolj razvitih državah. Je nepridobitna nevladna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 1993 z namenom, da izpolnjuje UNICEF-ovo poslanstvo v Sloveniji. Od leta 2012 deluje v pravni obliki fundacije. Partnerstvo med UNICEF-om in UNICEF-om Slovenija temelji na zaobljubi, pogodbi za delovanje v korist otrok v državah v razvoju ter izvajanje programov zagovornišva in izobraževanja za razvoj v Sloveniji. V ta namen UNICEF Slovenija zbira sredstva za UNICEF-ove dolgoročne razvojne programe in programe nujne pomoči otrokom v državah v razvoju; razvija programe izobraževanja za razvoj v slovenskih vrtcih in šolah ter mladinskih, študentskih in drugih organizacijah; spremlja položaj otrok ter spodbuja in zagovarja uresničevanje otrokovih pravic.
(Vir: www.unicef.si)

Varuh človekovih pravic lahko vpliva le neformalno, saj nima pristojnosti oblastnega odločanja. Njegova moč temelji tudi na sodelovanju z javnostjo. Varuh ne uporablja argumenta moči, ampak moč argumenta. Argumente pa predstavlja na različne načine komuniciranja z javnostjo. Varuhova temeljna dejavnost je reševanje pobud, zato spadajo pobudniki med najpomembnejše ciljne skupine javnosti. Ob obravnavi pobud in reševanju sistemskih težav, na katere naleti pri tem, varuh stopa v odnose z državnimi organi, organi lokalne samouprave in nosilci javnih pooblastil. Civilna družba je lahko varuhu vir informacij o kršitvah in/ali partner v proaktivnih akcijah. Mediji so prav tako vir informacij za samostojne pobude; so dobrodošel partner pri ozaveščanju. Mediji v tej vlogi nadaljujejo ogledalo tudi varuhu, hkrati pa so lahko tudi sami potencialni kršitelji pravic posameznikov, predvsem pravice do zasebnosti.
(Vir: <http://www.varuh-rs.si>)

UNESCO – Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo – je specializirana organizacija oziroma agencija v okviru Organizacije združenih narodov (OZN). Sedež ima v Parizu. Unesco je bil ustanovljen 16. novembra 1945. Predstavniki sedemintridesetih držav, ki so se udeležili ustanovne konference, so soglašali, da je izobrazba zelo pomembna, zato je bilo že na ustanovnem srečanju sklenjeno, da mora ta nova organizacija vzpostaviti »intelektualno in moralno solidarnost človeštva«. Na konferenci je bila podpisana ustava organizacije, ki je začela veljati 4. novembra 1946, do takrat pa jo je ratificiralo že dvajset držav. Leta 1972 so sprejeli Konvencijo o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine, prvi vnosi na seznam svetovne dediščine so nastali šest let pozneje.

Unesco sponzorira različne svetovne projekte, med katerimi so projekti za varovanje kulturne in naravne dediščine, tehnično izobraževanje, izobraževanje učiteljev, promocijo neodvisnih medijev in svobode tiska, pismenost, vzdrževanje regionalne in kulturne zgodovine ter promocijo kulturne raznolikosti, mednarodni znanstveni programi, projekti za varovanje človekovih pravic, pomoč pri razvoju nerazvitih delov sveta itd. Unesco je edina od sorodnih organizacij, ki se posebej zavzema za osnovno človekovo pravico do svobode govora in tiska. (Vir: www.unesco.si)

Otroci imamo tudi dolžnosti in odgovornosti

1. Individualni odgovor

Pravica do izobraževanja

1. V šolah imajo učenci možnost, da razvijajo svoje umske in telesne sposobnosti, v šoli se učijo tudi sodelovanja in sprejemanja drugih ter strpnosti.

2. Individualni odgovor.

PONOVI

- Da imamo vsi enake pravice, pomeni, da so pravice enake za vse, ne glede na naše poreklo, spol, raso, telesne značilnosti, sposobnosti ...
- Človekove pravice so pravice, ki pripadajo vsem ljudem in temeljijo na določenih vrednotah.
- Med temeljne človekove pravice štejemo: pravico do življenja (nedotakljivost življenja), pravico do svobode in varnosti ter pravico do poštenega sojenja, pravico do psihične in fizične integritete (prepoved mučenja, nečloveškega ravnanja ter suženjstva). Med človekove pravice štejemo tudi pravico do zasebnosti, pravico do svobode govora, javnega izražanja ter veroizpovedi.
- Pravica posameznika je omejena s pravico drugega – to pomeni, da ne moremo delati, kar hočemo, temveč moramo vedno paziti, da ne kršimo pravic drugih.
- Pravice otrok: do življenja v družini, do izobraževanja, prostega časa, igre in razvedrila, do svobodnega izražanja ...
- Dolžnosti in odgovornosti otrok: spoštovati starše in vse ljudi, upoštevati navodila staršev, pomagati staršem v okviru svojih zmožnosti, redno obiskovanje šole in upoštevanje pravil šolskega reda ...
- Za varstvo pravic otrok skrbijo: starši, šola, policija, varuh človekovih pravic ...

ZNAM SODELOVATI

Spoštovanje in strpnost

1. Individualni odgovor
2. Individualni odgovor
3. Individualni odgovor

Sodelovanje

1. Pravila za delo v skupini:
Vsakdo ima pravico povedati svoje mnenje.
Ostali člani skupine imajo dolžnost spoštovati mnenje vsakega člana, četudi se z njim ne strinjajo.
Do skupnih zaključkov člani pridejo s pogovorom, ki temelji na utemeljitvah (argumentih).

2. Individualni odgovor

Predsodki

1. Individualni odgovor

PONOVI

Spoštovanje do drugih izražamo tako, da sprejemamo njihovo drugačnost.

Predsodek: ustvarjanje slabega mnenja o drugih, ne da bi jih spoznali.

Sodelovanje: skupno delo, ki poteka z druženjem in dogovarjanjem.

Strpnost: sprejemanje mnenja drugih, čeprav je drugačno od našega.

O NASILJU NE SMEMO MOLČATI

O sporih

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovor
3. Individualni odgovor

Od spora k nasilju

1.

TELESNO NASILJE	PSIHIČNO NASILJE
brcanje	žalitve
lasanje	grožnje
suvanje	izsiljevanje
spotikanje	ustrahovanje
	širjenje neresnice

2. Nasilje je prisotno okoli nas: doma, v šoli, na ulici, na televiziji in spletu, v časopisih, računalniških igrah ...

Kako se upreti nasilju?

1. Plakat opozarja na to, da otroci nasilje lahko preprečujemo, če o njem povemo odraslim osebam, ki jim zaupamo.
2. Individualni odgovor
3. Individualni odgovor
4. Nenasilje je zavzemanje za mirno rešitev spora, ko z uporabo pojasnil oz. razprave pridemo do skupne rešitve in pomiritve situacije.

PONOVI

- Spor: situacija, ko med dvema človekoma vladata nerazumevanje in nepripravljenost prisluhniti argumentom drugega.
- Nasilje: ravnanje, pri katerem uporabimo silo; pri tem imamo največkrat v mislih telesno nasilje.
- Nenasilje: zavzemanje za mirno rešitev spora, ko z uporabo pojasnil oz. razprave pridemo do skupne rešitve in pomiritve situacije.

III. poglavje:

Domača pokrajina

OD SKICE DO NAČRTA

Pogled od zgoraj

1. a) paradižnik, pogled od zgoraj
lego hiška, pogled od zgoraj
želva, pogled od zgoraj
lego hiška, pogled od strani
tiger, pogled od strani

1. b) Individualni odgovori

Zakaj rišemo načrte?

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovori
3. Individualni odgovori
4. Pršice, bakterije...

PONOVI

Tloris: naran prikaz pokrajine ali prostora od zgoraj imenujemo tloris.
Skica: prikaz prostora, pokrajine, naran po lastnem občutku.
Načrt: prikazuje nam razporeditev predmetov v prostoru ali pokrajini.
Merilo: nam pove, za kolikokrat smo stvari pomanjšali.

OD FOTOGRAFIJE DO ZEMLJEVIDA

Kaj je zemljevid?

1. NASLOV ZEMLJEVIDA: Maribor z okolico LETO
IZDELAVE: 2014
KDO GA JE IZDELAL: Geodetski inštitut Slovenije
MERILO: 1 : 25 000

2.

	CESTE
	STAVBE
	ŽELEZNIŠKA PROGA
	ŠPORTNO IGRIŠČE
	GOZD

3.

POBREŽJE	C3	TABOR	C1
MALEČNIK	B4	MELJE	B2-3
MELJSKI HRIB	B3	STRAŽUN	D2-3

4.

NAČRT MESTA	AVTOKARTA	PLANINSKI ZEMLJEVID
objekti, ceste, hoteli, parkirišča, šole, zdravstveni dom, bolnišnica ...	osnova: splošni zemljevid, na katerem so izpostavljene ceste s kilometrino (razdalje med kraji), železniško omrežje, bencinske črpalke, postajališča, letališča, marine, kampi ..., naravne in družbene znamenitosti	osnova: splošni zemljevid, ki so mu dodane markirane planinske poti, planinske postojanke z nadmorskimi višinami, parkirišča ...

5. a) Na letalskem posnetku vidim tipe hiš, gostoto poselitve, kje so parkirišča ...
b) Na zemljevidu vidim, za katero vrsto stavbe gre, imena ulic, cest ...
c) Letalski posnetek je bolj uporaben, kadar želiš videti pojave takšne, kot so v naravi: tip hiš, barva streh, kje je parkirišče, kakšna je pokrajina, kje so parki, avtomobili ...
č) Zemljevidu manjka legenda (kartografski znaki, merilo ...).
6. Izmerjeni razdalji med krajema sta različni, ker sta zemljevida narisana v različnem merilu.

PONOVI

Legenda: seznam kartografskih znakov in razlaga, kaj pomenijo.
Datum izdelave
Merilo: pove nam, za kolikokrat smo stvari pomanjšali.
Naslov: iz naslova razberemo, katero območje je prikazano na zemljevidu.
Avtor: kdo je izdelal zemljevid.
Mreža: tanke črte, ki delijo zemljevid na kvadrate. Ti kvadrati so označeni s številkami in črkami. Z njihovo pomočjo lažje poiščemo določen kraj ali točko na zemljevidu.
Dogovorjeni znaki: posebni znaki, s katerimi na zemljevidu prikazujemo značilnosti Zemljinega površja in različnih objektov.

ORIENTIRAJMO SE

Kaj je orientacija?

1. Učenec nariše na sredino Cofa, zgoraj (na sever) posodo z vodo, spodaj (na jug) drevo, desno (na vzhod) sonce in levo (na zahod) kočo.
2. Če gledam proti severu, je jug **za mano**, vzhod **desno** in zahod **levo**.

Orientacija s pomočjo kompasa

1. Deli kompasa: vetrovnica, magnetna igla, ohišje.
2. N = North = sever S = South = jug
E = East = vzhod W = West = zahod
3. a) Individualna rešitev
b) Individualna rešitev
4. Individualna rešitev

5. a) Najpogostejše uporabljana navigacijska naprava je avtomobilska navigacija.
- b) Sistem za določanje našega položaja je lahko vgrajen v mobilne telefone, ure, digitalne kompase, računalnike, sprejemnike GPS ...
6. a) V časih, ko še niso poznali navigacijskih naprav, so se orientirali s pomočjo naravnih pojavov.
- b) Uporaba navigacijskih naprav je nujna v letalskem in ladijskem prometu.

Orientacija s pomočjo zemljevida

1. na vrhu: sever
spodaj: jug
desno: vzhod
levo: zahod

2.

NA SEVERU	Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec, Radovljica, Jesenice, Bled ...
NA JUGU	Ilirska Bistrica, Postojna, Kočevje, Črnomelj, Logatec, Grosuplje ...
NA VZHODU	Ptuj, Rogaška Slatina, Brežice, Krško, Sevnica ...
NA ZAHODU	Nova Gorica, Ajdovščina, Idrija, Sežana ...

ORIENTIRAJMO SE S POMOČJO NARAVNIH POJAVOV

Orientiranje s pomočjo Sonca

Sonce vzhaja na vzhodu.

Opoldne je sonce najvišje na nebu.

Naša senca je takrat najkrajša in kaže proti severu.

Sonce zahaja na zahodu.

Orientiranje s pomočjo ročne ure

Za orientiranje s pomočjo ure potrebujemo ročno uro s kazalci.

Orientiranje s pomočjo zvezde Severnice

Veliki voz, Mali voz, zvezda Severnica

PONOVI

1. Orientirati se pomeni, da znamo določiti, kje smo in kam gremo.
2. Najboljša pripomočka za orientacijo sta kompas in zemljevid.
3. Poznamo štiri glavne strani neba: sever, jug, vzhod in zahod.
4. Napravo za določanje strani neba imenujemo kompas.
5. Na zemljevidu je sever vedno zgoraj.
6. V naravi lahko določimo strani neba s pomočjo:
 - Sonca
 - ročne ure
 - zvezde Severnice

KJE ŽIVIMO?

Naselja so različna

1. a) Ptuj: nastal je na prehodu čez Dravo. Ptuj je tudi danes pomembno prometno križišče ..., je eno najstarejših mest v Sloveniji.
Individualni odgovori
Železniki: ležijo ob Selški Sori, naselje je nastalo iz fužinarskega naselja ...
Individualni odgovori
Piran: obmorsko mesto, stoji na rtu Piranskega polotoka.

Individualni odgovori

Šmartno v Goriških brdih: naselje je nastalo na razgledni vzpetini, mesto je bilo obdano z obzidjem in z globokim jarkom ...

Individualni odgovori

1. b) Na nastanek naselja so vplivali oblikovanost površja, podnebje, bližina vode (reke in morja) in dostopnost (v neposredni bližini pomembnih prometnih poti). Nekatera naselja so nastala ob rudnikih.

Živim na podeželju, živim v mestu ...

1.

	PODEŽELSKO NASELJE	MESTNO NASELJE
STAVBE	brez reda, narazen, hiše in gospodarska poslopja	strnjena pozidava, visoke, večstanovanjske hiše, tovarne, različne ustanove
PROMET	ozke ceste	široke ceste, veliko cest
SREDIŠČE NASELJA	majhno središče (cerkev, šola, trgovina ...)	v središču so številne trgovine in ustanove
VELIKOST	majhna naselja	večja kot podeželska
ŠTEVILO PREBIVALCEV	malo prebivalcev	veliko prebivalcev

2. Individualni odgovori

Naselja se spreminjajo

1. Individualni odgovori

PONOVI

Vrste naselij: mestna naselja in podeželska naselja.

Mestna naselja: velika gostota poselitve, strnjena pozidava, široke ulice, visoke, večstanovanjske hiše, vrstne hiše, številne tovarne, parki, trgi.

V mestu delujejo številne ustanove (šole, bolnišnice, zdravstveni domovi ...).

Podeželska naselja: hiše in različna gospodarska poslopja (hlev, skedenj, senik ...). Ceste so ozke, hiše so največkrat postavljene brez pravega reda in tudi precej narazen. V preteklosti se je večina prebivalstva na podeželju preživljala s kmetijstvom.

Vzroki za nastanek: oblikovanost površja, relief, bližina reke ali potoka, pomembne prometne povezave, bližina rudnika, rodovitna prst ...

MOJ DOMAČI KRAJ

Domači kraj

1. Individualni odgovori

2. Individualni odgovori

Tudi prebivalci kraja sodelujemo

1. Individualni odgovori

2. Individualni odgovori

3. Individualni odgovori

PONOVI

Domači kraj: naselje, v katerem živim.

Občina: skupnost enega ali več naselij. Vsaka občina ima svoje občinsko središče. To je največje naselje

v pokrajini. Prebivalci občine se imenujejo občani. Občine skrbijo za oskrbo prebivalcev s pitno vodo, za odvajanje odpadnih voda, odvoz smeti, avtobusni promet, popravilo cest, za osnovno zdravstveno varstvo, osnovne šole, knjižnice ...

Občinsko središče: največje naselje v pokrajini. Soseska: Soseska je del mesta ali okolice mesta, ki poleg stanovanj vključuje vse, kar potrebujemo za vsakdanje življenje (vrtec, šola, avtobusne postaje, parki ...).

MOJA DOMAČA POKRAJINA

Naravni pojavi

1. a), b), c) in č) Individualni odgovori

Naravna dediščina

1. Strunjski klif: prepadne stene, visoke do 80 metrov, zgrajene iz fliša, morje, dež in veter ga nenehno spreminjajo, skupaj z obalnim pasom pod klifom je razglašen za naravni rezervat ...

Vir: www.parkstrunjan.si

Rakov Škocjan: kraška dolina, ki jo je oblikovala reka Rak, ostanka stropa nekdanje jame sta Veliki in Mali naravni most ... Že leta 1949 razglašen za krajinski park.

Vir: www.notranjski-park.si

Ljubljansko barje: najjužnejši del Ljubljanske kotline, mokrotna travišča, velika biotska raznovrstnost, na območju parka so prazgodovinska kolišča ...

Vir: www.ljubljanskobarje.si

2. ris

rjavi medved

volk

kozorog

človeška ribica

planika

3. Individualni odgovori

PONOVI

Del Zemljinega površja, ki se po določenih značilnostih razlikuje od ostalih delov, imenujemo pokrajina.

Pokrajino sestavljajo naravni pojavi in pojavi, povezani s človekom in njegovimi dejavnostmi.

Pokrajina v okolici tvojega doma je domača pokrajina.

Posebne in redke pojave imenujemo naravna dediščina.

RAZLIČNE OBLIKE POVRŠJA

Kaj je relief?

1. (od zgoraj navzdol in od leve proti desni) dolina, gričevje, kotlina, lahko tudi nižina (del Ljubljanske kotline), dolina, hribovje, gorovje
2. Individualni odgovori

DEL POKRAJINE SMO TUDI MI

Dejavnosti, povezane z ljudmi

(od zgoraj navzdol)

gradimo ceste, gradimo naselja, gradimo tovarne, pridobivamo zemljišča iz morja, izkoriščamo naravne vire, krčimo naravno rastlinstvo in pridobivamo površine za obdelovalna zemljišča (njive, vrtove ...)

IV. poglavje:

Dejavnosti

POTREBUJEMO RAZLIČNE DEJAVNOSTI

Kaj so to dejavnosti?

1. koruzo, krompir, sončnice, buče, zelenjavo, sadje, pšenico, ajdo, ječmen, redijo živino ...
oblačila, zvezke, stole, mize, računalnike, telefone, torbe, pisala, televizorje, gospodinjske aparate, kolesa, omare, avtomobile ...
kruh, sadje, zelenjavo, pijačo, meso, sladkarije, sladoled, oblačila, kolesa, obutev, šampone, mila, serviete ...
pošljemo pismo, kupimo pismo, kupimo znamko, plačamo položnice ...
Individualni odgovori
si izposodimo knjige, beremo knjige, časopise, revije ...
opravljamo zdravstvene preglede, se zdravimo, opravljajo operacije ...
dvigujemo denar, plačujemo položnice, dobimo kredit ...
nam popravijo avto, pregledajo avto ...

2. Individualni odgovori

3. tržnica, na kmetiji, trgovina
na kmetiji, v trgovini
v trgovini
lekarna
na pošti

Vrste dejavnosti

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovori
3. Individualni odgovori
4. a) 3 5 1 6 2 4
4. b) Na kmetiji s striženjem ovac dobijo volno. Volno s kmetije odpeljejo v tovarno. V tovarni izdelajo puloverje. Nato jih s tovarnjakom odpeljejo v trgovino, kjer jih razstavijo in prodajo ljudem.

DEJAVNOSTI, KI IZKORIŠČAJO NARAVNE VIRE

Gozdarstvo

1. kuhalnice, kuhinjski pripomočki, klop, jadrnica, igrače, police, omare, stoli, čolni, pasja uta ...
2. Individualni odgovori

Rudarstvo

Nekoč: Npr. izkop premoga je potekal ročno, rudo ali premog so iz rudnika tovorili ročno ali s pomočjo konj, niso imeli naprav, ki bi merile prisotnost strupenih plinov, rove so podprli z lesom.

Danes: Npr. premog tovorijo iz rudnika s pomočjo tekočih trakov, velik del dela opravijo stroji, ki jih upravljajo ljudje, imajo naprave, ki merijo prisotnost strupenih plinov.

Kmetijstvo

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovori

Dejavnosti na kmetiji

POLJEDELSTVO	hrana za živali, hrana za ljudi, pridelki, ki jih nato v tovarni predelajo ... solata, paradižnik, kumarice, paprika, korenje, por, redkev, fižol, grah, brokoli, cvetača, bučke, krompir, koruza, pšenica, ječmen, oves ...
ŽIVINOREJA	meso, mleko, sir, jogurt, maslo
SADJARSTVO	jabolka, hruške, češnje, marelice, breskve, sadni sokovi ...
VINOGRADNIŠTVO	grozdje, grozdni sok, rozine, vino

2. Individualni odgovori

OD OBRTI DO INDUSTRIJE

Obrt

1. klekljanje, tkalstvo, lončarstvo

2. Individualni odgovori

Industrija

1.

- obleke, majice, prte, krila, hlače, preproge, zavese, posteljnino, brisače...
- omare, mize, stole, vrata, okna, postelje, parket ...
- sadni sokovi, kompoti, pijače, pašteta, klobase, siri, jogurti, kruh ...
- avtomobile, motorna kolesa, tovornjake, avtobuse ...

2. Individualni odgovori

3. Individualni odgovori

4. Nekoč: večino dela so opravili ročno. Zaposlenih je bilo veliko ljudi.

Danes: manj zaposlenih ljudi. Imajo veliko strojev, robotov, ki opravljajo delo namesto ljudi. Uporabljajo računalnike.

STORITVENE DEJAVNOSTI

Kaj so storitvene dejavnosti?

1. Pobarvane dejavnosti: prodaja avtomobilov, odvoz smeti, zagotavljanje internetne povezave, bančništvo, poštna storitve, zagotavljanje čiste, pitne vode, turizem, zdravilišče, prodaja cvetja

2. Individualni odgovori

Javne službe

1. Individualni odgovori

2.

VRTEC	V vrtcu izobražujejo in vzgajajo otroke.
ŠOLA	V šoli izobražujejo in vzgajajo otroke.
ZDRAVSTVENI DOM	V zdravstvenih domovih opravljajo preventivne zdravstvene preglede in zdravijo ljudi.
GLEDALIŠČE	V gledališču si lahko ogledamo različne predstave.
KNJIŽNICA	V knjižnici si lahko izposodimo knjige ali preberemo revije.
BOLNIŠNICA	V bolnišnicah zdravijo ljudi.

Izobrazba in poklic

1. Individualni odgovori

2. Individualni odgovori

3. Individualni odgovori

4. Individualni odgovori

5. Poklicni gasilec je poklic, poklicni gasilci za opravljeno delo prejmejo plačilo, to je njihova služba. Prostovoljni gasilci delo gasilca opravljajo v prostem času in za to ne dobijo plačila.

PONOVI

Zakaj potrebujemo različne dejavnosti? Z njimi zadovoljujemo različne potrebe in želje.

Katere vrste gospodarskih dejavnosti poznamo?

Gospodarske dejavnosti, ki izkoriščajo naravne vire, gospodarske dejavnosti, ki iz naravnih virov izdelajo izdelke, gospodarske dejavnosti, ki nam posredujejo izdelke ali za nas opravljajo določene storitve.

Kaj so naravni viri? Naravni viri so: pšenica, les, ribe, železova ruda, voda, rodovitna prst ...

Katere gospodarske dejavnosti nam zagotavljajo naravne vire? Naravne vire nam zagotavljajo kmetijstvo, gozdarstvo, rudarstvo ...

Kaj je značilno za industrijo? Industrija je dejavnost, pri kateri s pomočjo strojev izdelujejo različne izdelke. Pri izdelavi posameznega izdelka sodeluje veliko delavcev različnih poklicev in vsak opravlja samo določen del naloge.

Kaj je značilno za storitvene dejavnosti? Storitvene dejavnosti ne pridelujejo pridelkov, tudi ne ustvarjajo novih izdelkov. Za nas opravljajo določene storitve (ponujajo nam zavarovanja, organizirajo potovanja, skrbijo, da imamo čisto pitno vodo, elektriko, da lahko pošljemo pismo ali paket, nam popravijo avtomobil ...). Posredujejo nam pridelke in izdelke (kupimo jih lahko v trgovinah).

Katere ustanove delujejo v tvojem domačem kraju? Individualni odgovori.

- Dejavnosti, ki nam zagotavljajo naravne vire, pobarvaj z zeleno barvo.
rudarstvo
kmetija

- Dejavnosti, ki proizvajajo nove izdelke, pobarvaj z modro barvo.
izdelava pohištva, tovarna papirja, tovarna avtomobilov

- Dejavnosti, ki za nas opravljajo določene storitve,

pobarvaj z vijolično barvo.
gostinstvo, izobraževanje, trgovina za male
živali, avtomehanična delavnica, trgovski center
zdravstvena oskrba, lekarna

KAKO POTUJEMO?

Zakaj potrebujemo promet?

1. cestni, železniški, vodni, zračni

Prometna sredstva

1. a), b), c), č), d), e) Individualni odgovori
2. Za prečkanje rek in potokov so ljudje najprej uporabljali naravne prehode, kot so npr. plitvine ali kamenje. Nato so prek reke ali potoka postavili lesen most. Danes gradimo velike, železne in betonske mostove.

PONOVI

Vrste prometa: cestni, železniški, vodni, zračni

Prometna sredstva: naprave in objekti, kot so ceste, železniški tiri, železniške postaje, letališča, pristanišča

Promet v domači pokrajini: individualni odgovori

MOJA POT VŠOLO

Mi, udeleženci v prometu

1. Individualni odgovori
2. Individualni odgovori
3. Individualni odgovori
4. Individualni odgovori
5. Individualni odgovori
6. Deklica na fotografiji je z dvigom roke voznikom nakazala, da bo prečkala cesto. Neža si je nataknila čelado ter si zavarovala kolena, dlani inkomolce.
7. NE, NE, DA, NE, DA

ZA NARAVO SMO ODGOVORNI VSI

Vsi onesnažujemo okolje

1. a) kmetijstvo, promet, nepravilno odložene smeti, tovarne (industrija), rudarstvo

1. b) Individualni odgovori

Kaj so odpadki?

1. a), b) Individualni odgovori
2. a), b) Individualni odgovori

Recikliranje

1. Obkroženo z zeleno: steklo, konzerve, pločevinke od pijač, tetrapak, papir, lepenka
2. Odpadke bi bilo treba sortirati, ločeno zbirati.

PONOVI

Viri onesnaženja: kmetijstvo, gozdarstvo, industrija, promet (tovarne, avtomobili, tovornjaki ...) in vsak posameznik.

Ekološki otoki: sestavljajo jih različni zabojniki, ki so namenjeni ločenemu zbiranju odpadkov

Odpadki: stvari, kot so hrana, oblačila, pohištvo, kolesa, avtomobili, gospodinjski aparati, ki jih ne želimo ali ne moremo več uporabljati in jih odvržemo. Med odpadke sodijo ostanki hrane, steklenice, škatle, papir, pločevinke, plastenke, igrače, zdravila, ki jim je potekel rok uporabe ...

Recikliranje: predelava že uporabljenih stvari

V. poglavje:

Preteklost živi z nami

PRETEKLOST, SEDANJOST, PRIHODNOST

Nekoč, danes, jutri

1. parna lokomotiva, letalo, fotoaparat, avtomobil, šivalni stroj, telefon
2. parna lokomotiva, fotoaparat, šivalni stroj, telefon

Raziskovanje preteklosti

1. a), b) Individualni odgovori
2. Individualna rešitev

PONOVI

Preteklost: vse, kar se je zgodilo nekoč, v času, ki je minil.

Časovni trak: prikaz, pri katerem dogodke iz preteklosti prikažemo tako, da jih razvrstimo drugega za drugim glede na čas nastanka

Ostanki preteklosti: predmeti in zapisi, ki so jih zapustili ljudje v preteklosti

KULTURNA DEDIŠČINA

Kaj je kulturna dediščina?

1. Spomenik, cerkev, grad, kozolec, ohranjena mestna središča, pustne šege, domačija, soline

Šege in navade

1. Individualna rešitev

PONOVI

Vse to, kar so v preteklosti ustvarili ljudje, imenujemo kulturna dediščina.

Bolj ali manj redna človekova vsakdanja in praznična opravila imenujemo navade.

Vedenje ljudi ob posameznih dogodkih ali praznikih imenujemo šege.

VSAKDANJIK IN PRAZNIK

Kdaj imamo prosti čas?

1. Individualni odgovor
2. Individualni odgovor

Prazniki v Sloveniji

1. in 2. januar	ново leto
8. februar	slovenski kulturni praznik
27. april	dan upora proti okupatorju
1. in 2. maj	praznik dela
25. junij	dan državnosti
31. oktober	dan reformacije
1. november	dan spomina na mrtve
26. december	dan samostojnosti in enotnosti

Državni prazniki

1. Individualni odgovor
1. 25. junij: na ta dan praznujemo razglasitev samostojne države leta 1991. 26. december: na ta dan praznujemo razglasitev rezultatov ljudskega glasovanja o samostojnosti leta 1990.

PONOVI

Delovni dan: dan, ki ga preživimo delovno, v službi, šoli ...

Prosti čas: del dneva, ki ga preživimo po svojih željah

Cerkveni prazniki: tedaj praznujemo verske dogodke

Osebni in družinski prazniki: tedaj praznujemo dogodke, pomembne za nas osebno ali za našo družino

Državni prazniki: tedaj praznujemo ali obeležujemo pomembne dogodke iz zgodovine države Republike Slovenije